

Duitse dopingwet draconisch?

door: Michiel van Dijk



Vorige week verscheen in de media het bericht dat er een strenge Duitse dopingwet in de maak is. Bijzonder aan deze wet is dat atleten, trainers en managers - maar bijvoorbeeld ook artsen - forse celstraffen en hoge boetes riskeren als zij zich inlaten met prestatiebevorderende middelen. Deze dopingwet richt zich louter op topsporters. Amateursporters vallen niet onder de wet.

Volgens de media zijn de eerste reacties op de nieuwe Duitse dopingwet positief. Maar is dat terecht? Zal deze wet de sport in Duitsland daadwerkelijk schoonkrijgen en -houden? En hoe zit het met de Nederlandse situatie en een eventuele Nederlandse dopingwet?

Strafrechtelijk kader

De Duitse 'anti-dopingwet' is gepresenteerd door onder meer de Duitse minister van Justitie. Het wetsontwerp zal in het voorjaar 2015 in het Duitse parlement worden behandeld. Het strafrechtelijk kader van de wet blijkt duidelijk uit het feit dat (top)sporters na inwerkingtreding daadwerkelijk strafrechtelijk kunnen worden vervolgd, er bij verdenking van dopinggebruik huiszoeken kunnen plaatsvinden en atleten strafrechtelijke sancties tegemoet kunnen zien, zoals forse celstraffen die kunnen oplopen tot tien jaar. ¹ Ook de samenwerking tussen de Duitse justitie, de Nado en de Duitse sportbonden wordt wettelijk verankerd. ² Naast celstraffen voorziet de wet ook in boetes en inbeslagname en teruggave van gewonnen prijzen. Overigens geldt in meerdere Europese landen al een vergelijkbaar regime: Italië, Spanje, Frankrijk, België, Oostenrijk en een aantal Scandinavische landen.

Twee aspecten vallen na eerste analyse op. Enerzijds de vraag hoe het met de onschuldpresumptie zit in de nieuwe Duitse wet. En anderzijds de vraag of er wel een rechtvaardiging bestaat voor het onderscheid tussen beroeps- en andere sporters.

Onschuldpresumptie, nemo tenetur en *strict liability*

De onschuldpresumptie zou gaan gelden in de nieuwe Duitse wet. De onschuldpresumptie betekent dat een verdachte onschuldig is tot het tegendeel is bewezen en vloeit onder andere voort uit artikel 6 EVRM. Ook het nemo tenetur-beginsel vloeit hieruit voort: een verdachte hoeft niet aan zijn eigen veroordeling mee te werken. Dit alles betekent dat volgens de nieuwe Duitse wet de bewijslast bij een atleet die van dopinggebruik wordt verdacht, volledig bij de Duitse aanklager ligt.

Dit staat echter haaks op de *strict liability* die uit de huidige en nieuwe World Anti-Doping Code voortvloeit, en thans ook geldt in het huidige Duitse systeem. Kort gezegd betekent *strict liability* dat het de persoonlijke plicht van elke sporter is om ervoor te zorgen dat geen verboden stoffen en/of afbraakproducten het lichaam binnenkomen.³ Anders gesteld: de atleet dient zijn onschuld zelf te bewijzen.

Volgens de *strict liability* is het niet zo opmerkelijk dat de onschuldpresumptie en het nemo tenetur-beginsel worden losgelaten. Dopingzaken worden in de praktijk uitsluitend via tuchtprocedures afgedaan waar nu eenmaal andere spelregels gelden dan bij de strafrechter, ook die in Duitsland. Dat genoemde strafrechtelijke beginselen in het Duitse strafproces(recht) verankerd blijven ter zake een van dopinggebruik verdachte sporter, is logisch. Ook aan deze Duitse sporter komen immers elementaire grondrechten toe. Maar dat betekent dan wel dat als de dopingzaak volgens de nieuwe Duitse wet binnen de bandbreedte van het strafrecht wordt afgedaan, er opeens een andere bewijslastverdeling gaat plaatsvinden.

Professionele voetballers in Duitsland zoals Arjen Robben en Klaas-Jan Huntelaar gaan ook onder de wet vallen

Onderscheid beroeps- en amateursporter

De nieuwe Duitse wet gaat gelden voor Duitse topsporters. Dit zijn sporters die reeds een toelage van de Duitse staat ontvangen en al geregeld worden gecontroleerd. Zo gaan bijvoorbeeld professionele voetballers in Duitsland onder de wet vallen, alsmede Duitse topsporters die in het buitenland actief zijn maar ook buitenlandse topsporters die in Duitsland spelen⁴, zoals de

voetballers Arjen Robben en Klaas-Jan Huntelaar. Amateurs en recreatiesporters vallen niet onder wet.

Dit onderscheid is opvallend. In de media viel ook een pleidooi waar te nemen dat de Duitse wet evenzeer voor deze laatste groep moet gelden, alsmede voor jonge sporters.

Overigens zijn deze laatste categorieën natuurlijk niet gevrijwaard van sancties bij dopinggebruik. Op basis van de geldende dopingreglementen en de World Anti-Doping Code is en blijkt dopinggebruik natuurlijk ook voor deze categorieën verboden. Het enige onderscheid is dat de strafrechtelijke vervolging niet aan de orde zal zijn.

In Nederland kennen we momenteel ook een onderscheid. Dit onderscheid is wezenlijk anders en ziet op de toepassing van de TUE (Therapeutic Use Exemption).⁵ Sporters die in de internationale testingpool zitten⁶ en sporters die in de nationale testingpool⁷ zitten, dienen te allen tijde bij het gebruik van medicijnen die op de dopinglijst staan een medische dispensatie te bezitten. De overige sporters, zoals amateur- en recreatiesporters, behoeven deze dispensatie niet te bezitten.

In de praktijk kan deze dispensatie dan achteraf worden aangevraagd, nadat de sporter positief is bevonden bij een dopingcontrole. De sporter loopt dan wel het nadrukkelijke risico dat de aanvraag wordt afgewezen, met alle gevolgen van dien. Als een dispensatie wordt toegewezen wordt de positieve test in dat geval als het ware 'weggestreept'. Voor de duidelijkheid: een sporter die in de internationale- of nationale testingpool zit kan dus *nooit* achteraf een dispensatie verkrijgen.

Het onderscheid tussen beroeps- en amateursport is niet te begrijpen als het de bedoeling is om de Duitse sport volledig 'schoon' te krijgen en te houden

Terug naar de Duitse dopingwet: het onderscheid tussen beroeps- en amateursport is wellicht vanuit praktisch oogpunt te begrijpen, maar niet als het de bedoeling is om de Duitse sport volledig 'schoon' te krijgen en te houden. Bovendien: gelijke monniken, gelijke kappen.

Nieuwe World Anti-Doping Code (2015)

De vraag is of een strafrechtelijk kader noodzakelijk is? Dopingovertredingen worden veelal, in ieder geval in Nederland, tuchtrechtelijk afgedaan. Als naast een tuchtrechtelijke procedure de sporter ook strafrechtelijk wordt vervolgd vindt een samenloop van verschillende procedures

plaats. Het is de vraag of dit wenselijk is. Er bestaat dan de kans op tegenstrijdige uitspraken. Dit komt de rechtszekerheid niet ten goede. Verder bestaat de kans dat ook meerdere sancties naast elkaar worden opgelegd, terwijl in ieder geval *ne bis in idem* in het strafrecht en in zekere mate ook in het tuchtrecht ⁸ geldt.

Daarnaast kent de nieuwe World Anti-Doping Code per 1 januari 2015 al zwaardere sancties. De standaardperiode van uitsluiting van deelname aan sportwedstrijden wordt verhoogd van twee naar vier jaar. Lagere straffen zijn mogelijk als de sporter niet de intentie had om doping te gebruiken. Verder wordt per 1 januari 2015 een nieuwe overtreding opgenomen: de verboden samenwerking. Dit betekent dat sporters niet meer mogen 'samenwerken' met een coach, trainer, arts, etc. die een dopingovertreding heeft begaan. ⁹ Verder geldt dat er een ruimere omschrijving van het begrip 'lid' is opgenomen in het nationaal dopingreglement (NDR). Dit ziet toe op alle in de sport of bij de betreffende bond werkzame personen, en is ruimer dan de leden die uitsluitend via lidmaatschap of overeenkomst zijn aangesloten bij de bond. Het gevolg is dat het aantal personen dat op basis van het dopingreglement kan worden bestraft, aanzienlijk wordt uitgebreid.

De moraal van het verhaal is dat ook de nieuwe World Anti-Doping Code al zwaardere straffen kent en dat de groep mogelijke 'verdachten' is uitgebreid. De vraag is dan of een extra strafrechtelijk kader zoals nu wordt gecreëerd in de nieuwe Duitse dopingwet wel noodzakelijk is. Dit sluit ook aan bij een zeer recent persbericht waaruit blijkt dat WADA tegen celstraffen is. ¹⁰

Een vermenging van tucht- en strafrecht is niet wenselijk

Ten slotte

In het kader van het Olympisch Plan 2028 was een aanzet gemaakt voor het opstellen van een Nederlandse dopingwet. Hoewel de olympische aspiraties in Nederland naar de achtergrond zijn verdwenen, zijn er nog steeds concrete plannen voor een dopingwet. ¹¹ De inhoud hiervan is publiekelijk niet bekend maar uit het bovenstaande mag duidelijk zijn dat een vermenging van tucht- en strafrecht niet wenselijk is en dat het loslaten van elementaire strafrechtelijke beginselen in strafprocedures niet aan de orde kan zijn.

Om de sport schoon te krijgen en te houden zal een dopingwet voor alle sporters moeten gelden, zal nadrukkelijk aan nog betere en structurele voorlichting moeten worden gedaan en zal meer geld moeten worden vrijgemaakt voor controles. Daarbij moeten jonge sporters structureel worden gewezen op de risico's die zijn verbonden door dopinggebruik en zal verder nadrukkelijk

aandacht moeten worden besteed aan de mogelijkheid tot informatie-uitwisseling tussen de verschillende instanties.¹²

Hopelijk wordt in de Nederlandse dopingwet aan deze aspecten recht gedaan, waarbij de Dopingautoriteit wél de nodige extra armslag moet krijgen om ook internationaal niet uit de pas te gaan lopen.

Noten:

1. De celstraf van maximaal tien jaar geldt voor de aanschaf en handel in verboden middelen, en ziet op begeleiders die sporters aanzetten tot dopinggebruik.
2. In het artikel in Volkskrant van 13 november 2014 werd als voorbeeld genoemd het proces rond de wielrenner Stefan Schumacher, waaruit bleek dat de sportfederatie en justitie formeel niet konden samenwerken.
3. Zie [hier](#) voor nadere uitleg.
4. Bron: Volkskrant van 13 november 2014.
5. In Nederland: Geneesmiddelen Dispensatie Sporter (GDS).
6. Te bepalen door de internationale federatie.
7. Waarover de betreffende sporter schriftelijk door de Dopingautoriteit wordt geïnformeerd.
8. Zie bijvoorbeeld: CAS 2011/O/2422, USOC v. IOC.
9. Vereist is wel dat de sporter hierover vooraf geïnformeerd moet worden, hetgeen tot andere problemen leidt nu openbaarmaking van tuchtprocedures in Nederland in strijd lijkt te zijn met privacywetgeving. Zie onder meer een recent advies van NOC*NSF.
10. Zie [hier](#).
11. Zie: kamerstukken II 2013/14, 30234, nr. 101.
12. Zoals de Dopingautoriteit, politie, justitie, FIOD en belastingdienst.

Michiel van Dijk is gespecialiseerd in sport- en arbeidsrecht. Hij maakt deel uit van de gespecialiseerde sportsectie van CMS Derks Star Busmann NV en is als bestuurder en (ex)sporter actief in de sportwereld. Van Dijk was acht jaar voorzitter van de Auditcommissie Doping NOC*NSF en is thans voorzitter van de arbitrage tuchtcommissie van de NRB. Daarnaast heeft hij zitting in de Tuchtcommissie Betaald Voetbal KNVB en de Centrale Tuchtcommissie Doping KNVB. Voor zijn verdiensten voor NOC*NSF ontving hij in mei 2014 de Erepenning NOC*NSF. Verder is Van Dijk voormalig rugbyinternational en sinds een aantal jaar fanatiek wedstrijdatleet. Hij heeft 25 marathons gelopen.